

RECEPCE POLSKÉ LITERATURY BEZ KOMPLIKACÍ?

Polská literatura je respektována v naší kulturní veřejnosti již od počátku 19. století, i když její vliv nebyl v zásadě nikdy blahodárný. Mickiewiczova amoralnost,¹ Krasińského antirevolučnost² či Sienkiewiczova apoteóza reakční šlechty³ nemohla ve skutečnosti přirást k srdci našeho lidu. A grotesky Witolda Gombrowicze, chorobný plod Zahnívajícího světa imperialismu⁴, nám byly a jsou tak cizí, že údajný "zakladatel moderní polské prózy" a "světově proslulý autor" nebyl naštěstí nikdy překládán do češtiny. Bohužel často jsme svědky toho, že někteří naši polonisté zaujímají nesprávné postoje.⁵ Ale vždyť pro nás nemohou být směrodatné rozsáhlé literárně historické či teoretické statě objevující se v jakýchsi časopisech osobujících si přívlastek "vědecký" /Twórczość, Teksty, Pamiętnik Literacki, Akcent aj./ právě proto, že jejich přispěvatelé se snaží udivit svou nezdravou erudicí a specializací, aniž by projevili komplexní chápání společensko-politické problematiky polské literatury. Její zkreslený obraz - to je výsledek práce těchto "literárních vědců". Do popředí se dostávají autoři, jejichž postoje - často epizodické - hovoří jasně o jejich vztahu k naší realitě. Tak např. Marek Hłasko je prý autorem "mistrných novel čechovovského ražení", ale dotyčný kritik si už nevšimá závažného faktu, že tento spisovatel poskytl v roce 1958 v Paříži novinářům interview, ve kterém mj. tvrdil, že situace polských literátů je velice obtížná, neboť se jim nedostává kartáčeků na zuby ani pasty!!! Obdobně Jerzy Andrzejewski je sice tvůrcem jednoho

z nejvýznamnějších románů poválečné éry /Popel a dým z r. 1948/, kde s brutální pravdivostí zachytil těžký zrod lidového Polska, ale jak se zachoval v roce 1980, nedlouho před svou smrtí? Ve výčtu neúnosného vyzdvihování pouhých uměleckých kvalit spisovatelů se nepřihlíží k detailům z jejich osobního života, jež by osvětlily jejich politickou morálku v naší vzrušené, ale zásadové době. Tento fakt svědčí o neutěšeném stavu polské literatury a kultury vůbec, kdy řada titulů, často v neúměrně vysokých nákladech, záhy mizí z pultů knihkupectví a už tím vyvolává dojem o jakési kvalitě.

Je tedy zřejmé, že dnes, v období úzké spolupráce mezi našimi národy, nebyla otázka řízení výměny literárních hodnot posud žádným usnesením uspokojivě řešena. Skutečnost, že tzv. "vynikající" spisovatelé ovládli polský literární život, nás nesmí deprimovat. Odpověď na otázku, jak vyzdvihnout jejich uvědomělé kolegy z hlubokého zapomnění, jak je vůbec identifikovat, byla totiž - podle našeho názoru - z větší části zodpovězena. Letos na jaře se ve Varšavě objevila obsáhlá studie prof. Adama Dupy-Dupowicze Metody dyferencjacji wśród współczesnych pisarzy polskich.⁶ Domníváme se, že tato stať přichází jako na zavalanou a může se stát dobrým vodítkem pro naše uvědomělé polonisty. Dupa-Dupowicz totiž formuluje teorii "komplexně morálního spisovatele". Je to pádná odpověď těm, kteří stále nechtějí pochopit, že prioritní roli při posuzování tak složitě strukturované entity, jakou je spisovatel, nemůže hrát dílo a rozbor jeho textu, ale občanské postoje literáta v každém ročním období. Ty se podle Dupy-Dupowicze dají snad-

no zachytit pomocí dotazníku, jehož vyplněním by byli pověřeni vhodně vybraní pozorovatelé, nejlépe pracovníci utajené, nikoli však ilegální organizace. Dotazník má 39 rubrik s různým bodovým ohodnocením. Zvláštní důraz klade Dupa-Dupowicz správně na oblečení /jeansy západní produkce či tesilové kalhoty ze sítě obchodních domů SPOŻEM/, vnější vzhled /délka vlasů, plnovous, avšak mírná plešatost s tzv. kozí bradkou umožňuje zvláštní bonifikaci/ a úsměv. Spisovatel je sledován, zda se směje již od rána, JAK se usmívá a na KOHO. Nejvíce bodů - až 20 - však může zkoumaný získat v rubrice frekvence žádoucích slov /lid, lidstvo, pokrok, budoucnost/ a s ní související rubrice počtu hodin strávených na schůzích. Hlavním úskalím, jež si Dupa-Dupowicz plně uvědomuje, je samotný výběr osob do dotazníkové akce. Jím navrhovaný soubor podmínek se v jeho brilantním výkladu mění ve výstižnou charakteristiku spisovatele naší doby. Jmenujme aspoň ty nejdůležitější - spisovatel musí být člověkem pologramotným /psaní!/, který pokud možno není znám širšímu publiku, je neoblíben a téměř /nejlépe vůbec/ nic nepublikoval a hlavně chodí na brigády /v Polsku akce BCNP - Buduj ciagle naszą Polskę/.

Je obtížné ve stručnosti postihnout a náležitě zhodnotit veškeré přednosti této metody i její pro nás obzvláštní kouzlo. V každém případě je zřejmé, že tato novinka u našich severních sousedů stojí za pozornost, a proto se k ní v nejbližší době /padesátiny V. M./ vrátíme.

P o z n á m k y

- 1 Máme na mysli problém tzv. wallenrodství. Viz Otokar Fischer: Slovo a svět, Praha 1937, s. 115-151.
- 2 Nejvýrazněji se projevila v dramatu Komédie ne božská z r. 1835. J. Kvapil její ne kvality neodhalil a přeložil ji r. 1880. Z neznámých důvodů ji vydal Odeon opět v r. 1983.
- 3 Viz Z. Nejedlý: Komunisté dědici velikých tradic českého národa, Praha 1950, s. 43.
- 4 Viz K. Krejčí: Dějiny polské literatury, Praha 1953, s. 528.
- 5 Naposledy R. Krasnický 5. X. 1985 v hostinci Jednota v obci Kondrac.
- 6 Nowe Drogi 5/1985, s. 28-99.

Roman Krasnický